

“เจ้าชายน้อย” (Le Petit Prince) : ภาพสะท้อน
ของผู้ประพันธ์ อองตวน เดอ แซงเต็กซูเปรี
(Antoine de Saint-Exupéry)

The Little Prince : A reflection of the author –
Antoine de Saint-Exupéry

จุฑารัตน์ เบญจฤทธิ์*
Judharat Bencharit

บทคัดย่อ

ในทศวรรษที่ ๒ นี้ เจ้าชายน้อย ของ อองตวน เดอ แซงเต็กซูเปรี ได้รับการยกย่องให้เป็นวรรณกรรมฝรั่งเศสที่ขายดีและมีผู้อ่านมากที่สุดในโลก การศึกษาและตีความทางวรรณกรรมของผลงานชิ้นนี้ไม่อาจจะเลยสายสัมพันธ์ของงานและนักเขียนผู้ซึ่งหายไปอย่างปริศนาในสมัยสงครามโลกครั้งที่สองได้ ทั้งนี้ เป็นเพราะงานศึกษาวิจัยเชิงชีวประวัติของเขาในช่วงระยะหลังนี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลสำคัญของชีวิตแซงเต็กซูเปรีที่มีต่อแรงบันดาลใจในการเขียน ขบวนการสร้างสรรค์ และการผลิตผลงานของเขา หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งก็คือ รูปแบบและเนื้อหาของเจ้าชายน้อยสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพของนักประพันธ์โดยผ่านตัวละครในเรื่อง อันได้แก่ เจ้าชายน้อย และดอกกุหลาบ

คำสำคัญ : เจ้าชายน้อย ดอกกุหลาบ อองตวน เดอ แซงเต็กซูเปรี กอนซูเอโด เดอ แซงเต็กซูเปรี การวิจารณ์เชิงชีวประวัติ ภาพสะท้อนของนักประพันธ์

* รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์าควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

The Little Prince written by Antoine de Saint-Exupéry is considered as a world bestseller and most read French literature in the 21st century. Literary studies and interpretations of Saint-Exupéry's masterpiece cannot ignore the profound link between the work and its author, who mysteriously disappeared in the Second World War. This is because recent biographical research studies have revealed the essential influence his life had on his writing inspiration, creative process and production. In other words, the format and content of *The Little Prince* reflects the author's personality through his fictional characters, the little prince and his rose.

Keywords : The Little Prince, The Rose, Antoine de Saint-Exupéry, Consuelo de Saint-Exupéry, biographical criticism, reflection of the author

ในทศวรรษที่ ๒ นี้ เจ้าชายน้อย ของ อองตวน เดอ แซงเต็กซูเปรี เป็นวรรณกรรมเรื่องหนึ่งซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศมากที่สุดในโลก โดยมีการแปลมากกว่า ๑๕๐ ภาษา แม้กระทั่งในประเทศฝรั่งเศสเอง ในช่วงเทศกาลส่งเสริมการอ่าน (Lire en fête) ปี ค.ศ. ๒๐๐๔ มีการสอบถามนักอ่านจำนวน ๒,๐๐๐ คน ถึงหนังสือที่พวกเขาประทับใจมากที่สุด พบว่า เจ้าชายน้อยได้รับคัดเลือกเป็นลำดับที่สาม รองจากนวนิยายของ วิกตอร์ อูโก (Victor Hugo) ซึ่งอยู่ในลำดับที่สอง และคัมภีร์ไบเบิลซึ่งได้รับเลือกให้เป็นลำดับที่หนึ่ง (Cerisier 2006 : 188-189) แต่หากพิจารณาในแง่ของยอดขายขายแล้ว เจ้าชายน้อยเป็นวรรณกรรมฝรั่งเศสที่ขายดีที่สุดในโลก มียอดขายมากกว่า ๘๐ ล้านฉบับ และเมื่อนับรวมกับหนังสือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เจ้าชายน้อยเป็นหนังสือขายดีที่สุดในโลกลำดับที่สี่ รองจาก คัมภีร์ไบเบิล (ลำดับหนึ่ง) The Capital ของ คาร์ล มากซ์ (Karl Marx) (ลำดับสอง) และ Harry Potter (ลำดับสาม) (Vircondelet 2008 : 204)

ความสำเร็จของผลงานก็คือ ความสำเร็จของนักประพันธ์นั่นเอง และจากผลงานที่มีผู้ศึกษาชีวประวัติของแซงเต็กซูเปรีแล้วจะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงสายสัมพันธ์ระหว่างผลงานกับนักประพันธ์ซึ่งเชื่อมโยงกันอย่างแน่นแฟ้น จนอาจกล่าวได้ว่าเจ้าชายน้อยนั้น คือส่วนหนึ่งของแซงเต็กซูเปรี และต่างเป็นกระจกเงาที่ส่องให้เห็นตัวตนและแนวคิดของกันและกัน ดังนั้น ในการตีความผลงาน นักวิจารณ์หรือผู้อ่านย่อมไม่อาจจะเลยขบวนการสร้างสรรค์และการผลิตผลงานขึ้นนี้ได้ บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาเรื่องเจ้าชายน้อยโดยใช้หลักฐานชีวประวัติของนักประพันธ์มาประกอบ อันเป็นแนวทางของวรรณกรรมวิจารณ์ที่กลับมาได้รับความนิยมอีกครั้งในประเทศฝรั่งเศสปัจจุบัน

๑. ปริศนาการตายของตัวละครและนักประพันธ์

เจ้าชายน้อย ได้รับการจัดประเภทให้เป็นวรรณกรรมเยาวชน เนื้อเรื่องเล่าถึงการผจญภัยของเด็กชายคนหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่บนดาวดวงหนึ่งและเดินทางร่อนเร่ไปตามดาวดวงอื่น ๆ จนกระทั่งมาถึงโลกมนุษย์ ณ ที่นี้เองเขาได้สร้างความสัมพันธ์กับสุนัขจิ้งจอกและนักบินผู้หนึ่งซึ่งประสบอุบัติเหตุเครื่องบินขัดข้องกลางทะเลทราย ในตอนจบเขาได้ตัดสินใจกลับไปยังดวงดาวของตน และหายสาบสูญไปจากโลกมนุษย์ ทั้งความตายที่เป็นปริศนาให้กับนักบินและผู้อ่าน เจ้าชายน้อยกล่าวถึงการอำลาจากโลกมนุษย์เพื่อกลับไปสู่ดวงดาวว่า “...ฉันจะดูเหมือนว่าตายไปแล้ว ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ตายจริง ๆ หรือ” (Le Petit Prince 2008 : 93) และนักบินได้กล่าวถึงการที่เจ้าชายน้อยอันตรธานไปว่า “...ในเช้าวันรุ่งขึ้น ผมไม่พบร่างของเขา” (Le Petit Prince 2008 : 95) หากเราได้ศึกษาชีวประวัติของผู้ประพันธ์แล้วจะพบความพ้องกันอย่างน่าประหลาด ราวกับว่าแซงเต็กซูเปรี ซึ่งมีอาชีพนักบินเช่นเดียวกับตัวละครของเขา ได้ทำนายการหายสาบสูญอย่างไวโรจน์รอยของตัวเองในการบินลาดตระเวนช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๑๙๔๔ หนึ่งในปีถัดมา หลังจากที่เขาได้ตีพิมพ์เรื่องเจ้าชายน้อย ใน ค.ศ. ๑๙๔๓

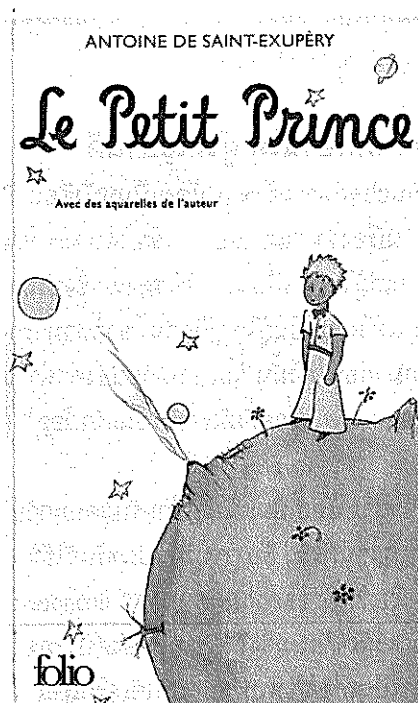
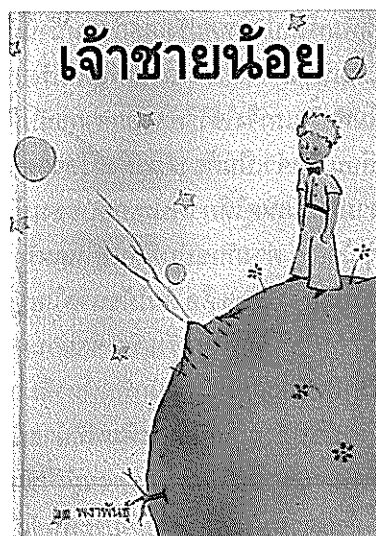
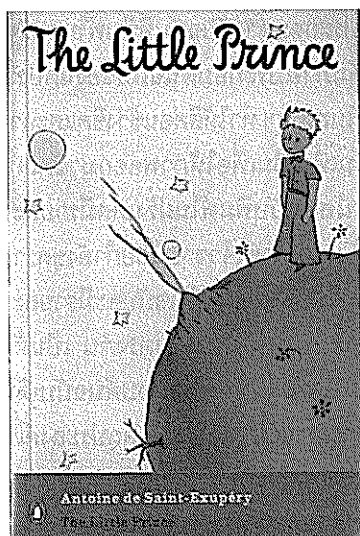
ในการปฏิบัติภารกิจครั้งสุดท้ายของเขาเมื่อเวลา ๘.๓๐ น. แซงเต็กซูเปรีได้ขับเครื่องบินออกจากฐานปฏิบัติการซึ่งตั้งอยู่บนเกาะคอร์ซิกา (Corsica) โดยมุ่งไปยังแถบเมืองเกรโนเบิล (Grenoble) และอานซี (Annecy) และเครื่องบินของเขาก็ขาดการติดต่อกับศูนย์ปฏิบัติการ การหายไปของเขาทำให้เกิดข้อสันนิษฐานมากมาย ไม่ว่าจะเป็น

การที่เครื่องบินถูกฝ่ายเยอรมันโจมตี เครื่องบินขัดข้อง อุบัติเหตุอันเกิดจากแซงเด็กชูเปรี่เองซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าเขาเป็นคนใจลอย หรืออาจเกิดจากอุบัติเหตุจากกรรมของเขาเอง ๕๔ ปีต่อมา ในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ ชาวประมงชาวมาร์แซย์ (Marseille) ได้พบสร้อยข้อมือสลักชื่อภรรยาซึ่งแซงเด็กชูเปรี่ใส่ติดตัวติดอยู่ในอวนลากปลา จึงมีการค้นหาซากเครื่องบิน และพบว่าจมอยู่ใต้ทะเลในอ่าวริอู (Riou) นอกจากนี้ อดีตนายทหารเยอรมันผู้หนึ่งได้ออกมายืนยันว่าเป็นผู้ยิงเครื่องบิน Lightning ซึ่งเป็นเครื่องบินรุ่นเดียวกับที่แซงเด็กชูเปรี่ขับบินในวันที่หายตัวไป แต่จวบจนกระทั่งทุกวันนี้ก็ยังไม่มีหลักฐานใด ๆ พิสูจน์ชัดเจนว่าเหตุใดเครื่องบินของเขาจึงตก การตายของเขาจึงยังคงเป็นปริศนาอยู่ และเมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๐๐๙ ที่ผ่านมานี้ มีการจัดงานฉลองครบรอบ ๖๕ ปีแห่งการหายสาบสูญไปของนักเขียนเรื่อง *เจ้าชายน้อย* ที่เมืองมาร์แซย์

๒. เบื้องหลังการพิมพ์

ปรากฏการณ์หนึ่งซึ่งสร้างความพิศวงให้แก่คนทั่วไปคือ การที่หนังสือเรื่อง *เจ้าชายน้อยฉบับแรก* ที่ปรากฏสู่สายตาผู้อ่านเมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๑๙๔๓ นั้น เป็นฉบับภาษาอังกฤษในชื่อว่า “The Little Prince” พิมพ์โดยสำนักพิมพ์อเมริกัน “Reynald & Hitchcock” กรุงนิวยอร์ก หลังจากนั้นเพียงไม่กี่วันสำนักพิมพ์เดียวกันนี้ได้ออกหนังสือฉบับภาษาฝรั่งเศสในจำนวนพิมพ์จำกัด (limited edition) ทั้งนี้เพราะแซงเด็กชูเปรี่ได้ลี้ภัยการเมืองไปอยู่ในสหรัฐอเมริกาเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๑ หลังจากนั้นอีกถึง ๓ ปี นักอ่านชาวฝรั่งเศสจึงได้มีโอกาสยลโฉม *เจ้าชายน้อย* เป็นครั้งแรกในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๔๖ เมื่อสำนักพิมพ์เล็องชื่อด้านวรรณกรรมของฝรั่งเศสกาลิมาร์ (Gallimard) ได้รับลิขสิทธิ์ในการพิมพ์ฉบับภาษาฝรั่งเศส และที่น่าประหลาดยิ่งไปกว่านั้น ก็คือ ภาพที่ปรากฏในฉบับที่พิมพ์ในประเทศฝรั่งเศสแตกต่างกับภาพต้นฉบับที่พิมพ์ในสหรัฐฯ นักอ่านชาวฝรั่งเศสต้องรอตมาอีกถึง ๕๘ ปี จึงได้มีโอกาสเห็นต้นฉบับเดิมของ *เจ้าชายน้อย* เมื่อสำนักพิมพ์กาลิมาร์ ซึ่งปัจจุบันเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ได้นำต้นฉบับเดิมมาพิมพ์เป็นครั้งแรกเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๒๐๐๔ หน้าปกหนังสือของชุดนี้จึงมีคำอธิบายเสริมชื่อเรื่องว่า “*เจ้าชายน้อย พร้อมด้วยภาพประกอบสีน้ำของนักประพันธ์ (Avec des aquarelles de l’auteur)*” ต่างกับ *เจ้าชายน้อยฉบับอื่น ๆ* ที่พิมพ์ในประเทศฝรั่งเศส เฟรเดริก ดาเกย์ (Frédéric d’Agay) อธิบายในคำนำฉบับล่าสุดว่า การที่ *เจ้าชายน้อย*

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๑ (๒๕๕๒) ฉบับที่ ๑ ๑๑๙

ฉบับที่พิมพ์ในประเทศฝรั่งเศสก่อนหน้านี้มีภาพประกอบต่างกับฉบับที่พิมพ์ในสหรัฐฯ นั้น มีสาเหตุเนื่องมาจากว่า สำนักพิมพ์ฝรั่งเศสมิได้มีภาพประกอบต้นฉบับของนักประพันธ์ การพิมพ์ครั้งแรกจึงใช้วิธีคัดลอกจากฉบับที่พิมพ์ในสหรัฐฯ ทำให้สีค่อนข้างซีดและลายเส้นบางเลือน จึงจำเป็นต้องตกแต่งหรือวาดลายเส้นเพิ่มเติมเพื่อให้ภาพออกมาชัดเจนและสวยงาม เป็นเหตุให้ภาพประกอบของเจ้าชายน้อยฉบับพิมพ์ในฝรั่งเศสมีรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ต่างกับฉบับที่พิมพ์ในสหรัฐฯ อย่างเช่น ภาพเจ้าชายน้อยกำลังขุดรากของต้นบาวบับ (baobab คือ ต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้นในทวีปอัฟริกา) ในต้นฉบับจะมีรายละเอียดมากกว่าภาพที่พิมพ์ในฝรั่งเศส จำนวนดาวหรือกลีบดอกไม้อาจไม่ตรงกัน เป็นต้น ในการพิมพ์ครั้งล่าสุดนี้ สำนักพิมพ์กาลิมาร์ตัดสินใจพิมพ์ภาพประกอบต้นฉบับเดิมของเจ้าชายน้อยด้วยเทคนิคการพิมพ์ที่น่าสมัยในการตกแต่งภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ “สาธารณชนชาวฝรั่งเศส ตลอดจนผู้ที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสได้มีโอกาสอ่านนิทานสากลเรื่องนี้พร้อมด้วยภาพประกอบซึ่งนักประพันธ์เป็นผู้วาด และพวกเขาทั้งหลายจะได้มีโอกาสเห็นภาพเหล่านี้ที่พิมพ์ในหนังสือ อันนับว่าเป็นสายสัมพันธ์ครั้งใหม่ของแซงเต็กซูเปรี กับเจ้าชายน้อย” (Le Petit Prince 2008 : 6)

๓. นิทานผสมภาพ : เด็กอ่านได้ ผู้ใหญ่อ่านดี

เมื่อดูเพียงผิวเผินอาจคิดว่าเจ้าชายน้อยเป็นหนังสือที่เขียนสำหรับเด็ก แซงเต็กซูเปรีเขียนคำอุทิศก่อนเริ่มเรื่องว่า “แด่ เลอง แวร์ต (A Léon Werth)” เขาขอโทษเด็ก ๆ ที่ได้อุทิศหนังสือเล่มนี้ให้แก่ผู้ใหญ่ เพื่อนชาวยิวของเขาซึ่งประสบความทุกข์ยากในช่วงสงคราม ถึงแม้ว่า เลอง แวร์ต จะเป็นผู้ใหญ่ก็ตาม เขาก็สามารถเข้าใจนิทานสำหรับเด็กได้เพราะเขาเคยเป็นเด็กมาก่อน ดังนั้น ในตอนท้ายของคำนำ แซงเต็กซูเปรีจึงขอแก้ไขคำอุทิศใหม่ว่า “แด่ เลอง แวร์ต เมื่อครั้งที่เขายังเป็นเด็กน้อย” (Le Petit Prince 2008 : 11)

อย่างไรก็ตาม เจ้าชายน้อยเป็นหนังสือสำหรับผู้คนทุกวัย สิ่งที่ทำให้เจ้าชายน้อยแตกต่างกับวรรณกรรมเยาวชนทั่วไป คือ การที่นักประพันธ์ใช้ข้อความและภาพประกอบรวมเป็นเนื้อเดียวกัน ซึ่งเรียกว่า “ข้อความผสมภาพ” (Iconotexte) (RENONCIAT 2006 : 24) ในการอ่านเพื่อความเข้าใจตัวบทจึงไม่อาจแยกองค์ประกอบทั้งสองจากกันได้ ภาพในเรื่องเจ้าชายน้อยมิใช่เป็นเพียงภาพประกอบที่ใช้เสริมเรื่อง แต่ทว่าเป็นองค์ประกอบ

ที่สร้างความชัดเจนให้กับข้อความ

แซงเด็กซูเปรีเคยเรียนอยู่ในวิทยาลัยศิลปะมาก่อนใน ค.ศ. ๑๙๒๐ (IBERT 1960 : 12) เขาจึงให้ความสำคัญกับภาพที่วาดในเรื่อง จะเห็นได้ว่าภาพประกอบของเขาปรากฏตั้งแต่ชื่อเรื่องบนปกด้านในซึ่งมีรูปดาวกระจายอยู่ทั้งหน้า แซงเด็กซูเปรีเคยเรียนแบบลายมือเขียนของเด็กนักเรียนในการเขียนชื่อเรื่อง นอกจากนี้ เขายังใช้ภาพนำข้อความเพื่อเริ่มต้นการเล่าเรื่องอีกด้วย เช่น การใช้ภาพงูกำลังรัดรังสัตว์ก่อนจะเริ่มประโยคแรกว่า “เมื่อตอนที่ผมอายุได้ ๖ ขวบ ครั้งหนึ่งผมเคยเห็นภาพที่นำมาคัดสรรจากหนังสือชื่อ ‘เรื่องราวจากประสบการณ์จริง’ อันว่าด้วยชีวิตในป่าดงดิบ” (Le Petit Prince 2008 :13) ภาพกล่องที่มีแกะอยู่ข้างในแต่ผู้อ่านไม่สามารถมองเห็นแกะได้จากภายนอก (Le Petit Prince 2008 : 18) เป็นการเปิดจินตนาการของผู้อ่านซึ่งต้องสร้างมโนภาพของแกะที่อยูภายในกล่อง ในตอนจบของเรื่อง เมื่อเจ้าชายน้อยกล่าวอำลานักบินเพื่อกลับไปยังดวงดาวของตน นักประพันธ์วาดภาพ ๒ ภาพซึ่งคล้ายคลึงกัน ภาพแรกเป็นภาพของเจ้าชายน้อยกำลังเอนตัวลง นักบินบรรยายภาพนี้ว่า “เขาค่อย ๆ ล้มลงราวกับต้นไม้ที่โค่นลงมาอย่างช้า ๆ” (Le Petit Prince 2008 : 95) ภาพถัดมา (Le Petit Prince 2008 : 98) เป็นภาพเดียวกันเหลือเพียงทิวทัศน์และดาวดวงหนึ่งแต่ปราศจากร่างของเจ้าชายน้อย นักบินผู้เล่าเรื่องกล่าวในบทส่งท้ายว่า “ณ ที่นี้เอง เจ้าชายน้อยได้ปรากฏตัวบนพื้นโลก และต่อมาก็อันตรธานหายไป” (Le Petit Prince 2008 : 99) การจากไปของเจ้าชายน้อยนั้นมิใช่ความตายที่ไร้ความหวัง ผู้เล่าเรื่องยังเชื่อเชิญให้ผู้อ่านพิจารณาภาพนั้นอย่างลึกซึ้งอีกครั้ง เพื่อว่าสักวันหนึ่ง เขาอาจจะได้พบกับเจ้าชายน้อยซึ่งกำลังเดินทางอยู่ท่ามกลางทะเลทรายในทวีปแอฟริกา ดังนั้น การสร้าง “นิทานผสมภาพ” ของแซงเด็กซูเปรีจึงมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอนและชัดเจน ผู้ประพันธ์มีจุดมุ่งหมายในการนำผู้อ่านไปสู่โลกทัศน์แห่งจินตภาพซึ่งตรงกับแนวคิดปรัชญาสอนใจของเรื่อง ดังเช่นคำพูดของสุนัขจิ้งจอกที่กล่าวกับเจ้าชายน้อยก่อนที่จะลาจากกันว่า “เราต้องมองด้วยหัวใจ สิ่งสำคัญนั้นมิอาจเห็นได้ด้วยตา” (Le Petit Prince 2008 : 76)

เจ้าชายน้อยจึงเป็นผลงานที่แตกต่างจากหนังสือเด็กทั่ว ๆ ไปซึ่งมีการวาดภาพประกอบ แซงเด็กซูเปรีเป็นผู้เขียนและวาดภาพในเรื่อง “นิทานผสมภาพ” ของเขามีความเป็นเอกภาพโดยนำเอาข้อความตัวอักษรและภาพวาดมาผนึกเป็นเนื้อเดียวกัน ทั้งตัวอักษรและภาพสร้างปฏิกริยาต่อผู้อ่านทำให้ต้องใช้ความคิดและมโนภาพในการเข้าใจ

แนวคิดและสารของเรื่อง การตีความใด ๆ จึงไม่อาจจะเลยภาพที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อเรื่องได้

๔. เจ้าชายน้อย : “หนุ่มเนื้อหอม” ของสตรี

ในช่วงที่แซงเด็กซูเปรีร์ลี้ภัยสงครามมาอยู่ที่นิวยอร์กนั้น เขาได้เขียนนวนิยายเกี่ยวกับชีวิตนักบินในช่วงสงครามเรื่อง “Pilote de Guerre” และเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๒ มีการพิมพ์ฉบับภาษาอังกฤษในชื่อว่า “Flight to Arras” นวนิยายเล่มนี้เป็นหนังสือขายดีในช่วงเวลานั้นถึง ๖ เดือน (ESTANG 1975 : 11) กระนั้นก็ดี เขาเกิดความหดหู่และรู้สึกผิดที่ได้ทอดทิ้งเพื่อนร่วมชาติให้ต่อสู้กับฝ่ายเยอรมันตามลำพัง เออแดน เรนาลด์ (Eugène Reynald) บรรณาธิการสำนักพิมพ์ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทได้แนะนำให้เขาลองเขียนนิทานสำหรับเด็ก เขาจึงได้เขียนเจ้าชายน้อยเพื่อ “คลายเครียด” ซึ่งน่าจะเป็นจุดเริ่มแรกที่ทำให้เขาเกิดแรงบันดาลใจในการเขียนผลงานชิ้นนี้ (Vircondelet 2008 : 24-25) แต่ลูกเอตอง (Luc Estang) นักเขียนชีวประวัติอีกผู้หนึ่ง มีความเห็นว่า แซงเด็กซูเปรีร์เริ่มเขียนเจ้าชายน้อยเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๓๙ ก่อนที่เขาจะลี้ภัยไปสหรัฐฯ

อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้าที่จะมีการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ แซงเด็กซูเปรีร์มักชอบวาดรูปของเจ้าชายน้อยแทนตนเอง เมื่อเขาต้องการระบายความรู้สึกส่วนตัวในจดหมายที่ส่งไปยังเพื่อนสตรีคนสนิท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เนลลี เดอ वोกูเอ (Nelly de Vogüé) และซิลเวีย แฮมิลตัน (Silvia Hamilton) เนลลี เดอ वोกูเอ นั้นเป็นสตรีที่มาจากตระกูลขุนนางชั้นสูง เช่นเดียวกับแซงเด็กซูเปรีร์ เธอเป็นนักประพันธ์ที่มีแนวคิด วัฒนธรรม และพื้นฐานทางสังคมคล้ายคลึงกับเขา เธอแต่งงานกับนักธุรกิจที่ร่ำรวยทำให้เธอมีเงินและมีอิทธิพลมากพอที่จะสนับสนุนอาชีพนักเขียนของแซงเด็กซูเปรีร์ได้ เขามีความสัมพันธ์เป็นพิเศษกับเธอก่อนที่จะแต่งงานกับสตรีม่ายชาวเอลซัลวาดอร์ กอนซูเอโล ซุนซิน (Consuelo Sunzin) เมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๑ หลังจากที่เขากลับมาฝรั่งเศส เนลลี เดอ वोกูเอ เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการรวบรวมพิมพ์เผยแพร่ผลงานของแซงเด็กซูเปรีร์ อาทิ “Citadelle” “Lettres à X” ฯลฯ นอกจากนี้ เธอยังเป็นบุคคลแรกที่เขียนหนังสือชีวประวัติของแซงเด็กซูเปรีร์ใน ค.ศ. ๑๙๔๙ โดยใช้นามปากกาว่า ปีแยร์ เชอวรีเย (Pierre Chevrier) และเขียนวาทกรรมยกย่องชีวิตและผลงานของเขาในหนังสือ “Un sens à la vie” ค.ศ. ๑๙๙๔ โดยใช้นามปากกาว่า ปีแยร์ เชอวรีเย เช่นกัน (Webster 2000 : 11-12) ที่น่าพิศวงยิ่งไปกว่านั้น

คือ ไม่มีผู้ใดทราบว่าเป็นนักเขียนสตรีซึ่งก็คือ เนลลี เดอ โวกูเอ และเพิ่งจะมีการเปิดเผยในหนังสือชีวประวัติของแซงเด็กูเปรีซึ่งเขียนโดยผู้เขียนหลายคนในช่วงสิบปีหลังนี้ เป็นต้นว่า ปอล เวบสเตอร์ (Paul Webster) หรือ อแลง วีร์กงเดอเลต์ (Alain Vircondelet)

ในคำนำหนังสือเรื่อง “La Véritable histoire du Petit Prince” (2008) นักเขียนสารคดีชีวประวัติ วีร์กงเดอเลต์ กล่าวถึงความรู้สึกประหลาดใจเมื่อเขาได้ขออนุญาตพบ ปิแยร์ เซอวรีเยและทราบว่าป๊อซเป็นผู้หญิง (Vircondelet 2008 :10) เขายังได้วิจารณ์บทบาทและอิทธิพลของเนลลีที่มีต่อตำนานชีวิตของแซงเด็กูเปรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่นักวิจารณ์มักกล่าวถึงภาพลักษณ์ของกอนซูเอโล ภรรยาของเขาในทางลบ เนลลีกล่าวหาว่ากอนซูเอโลเป็นผู้ทำลายแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานของแซงเด็กูเปรี และพฤติกรรมของเธอทำลายชื่อเสียงวงศ์ตระกูลขุนนางชั้นสูงของสามี จวบจนกระทั่งได้มีการพิมพ์บันทึกของกอนซูเอโล เรื่อง “Mémoires de la Rose” (บันทึกความทรงจำของดอกกุหลาบ) เมื่อ ค.ศ. ๒๐๐๐ เนื่องในโอกาสครบรอบ ๒๐ ปีวันเกิดของแซงเด็กูเปรี เรื่องราวชีวิตส่วนตัวของนักประพันธ์กับภรรยาจึงได้ถูกเปิดเผยออกมาในทรรศนะของกอนซูเอโล สตรีอีกผู้หนึ่งที่อ้างว่าแซงเด็กูเปรีใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเขียนเรื่องเจ้าชายน้อยที่บ้านของเธอนั้น คือ จิลเวีย แอมิลตัน เธอเป็นนักหนังสือพิมพ์อเมริกันที่ชื่นชมผลงานของเขา ทั้งคู่เริ่มมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ฤดูใบไม้ผลิ ค.ศ. ๑๙๔๒ (Vircondelet 2008 : 81)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตลอดชีวิตของแซงเด็กูเปรีจะห้อมล้อมด้วยเพื่อนฝูงสตรีมากหน้าหลายตานั้น สตรีที่สร้างแรงบันดาลใจแก่เขามากที่สุดในการเขียนเรื่องเจ้าชายน้อยนั้นก็คือ กอนซูเอโล ภรรยาของเขา กอนซูเอโลชอบศิลปะและการวาดภาพ เธอมีเพื่อนสนิทเป็นจิตรกรที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น ซัลวาดอร์ ดาลี (Salvador Dali) เป็นต้น ภาพของเจ้าชายน้อยที่แซงเด็กูเปรีวาดในหนังสือ สันนิษฐานว่าน่าจะได้นำโครงมาจากภาพที่กอนซูเอโลวาดเอาไว้ในปี ค.ศ. ๑๙๓๐ อันเป็นภาพเหมือนของตัวเอง ซึ่งไว้ทรงผมสั้นและดูยุ่งเหยิงเหมือนเด็กผู้ชายและผูกผ้าพันคอ (Vircondelet 2008 : 97) แซงเด็กูเปรีเคยตอบคำถาม เมื่อ อาแดล เบรโอ (Adèle Bréaux) เลขาฯ ของเขาตั้งข้อสังเกตนี้ว่า “เป็นเรื่องธรรมดาที่ลูกย่อมเหมือนแม่” (Vircondelet 2008 : 100) นอกจากนี้ เขายังเคยสัญญาว่าจะอุทิศหนังสือเล่มนี้ให้กับเธอ แต่กอนซูเอโลเป็นผู้บอก

ให้เขาอุทิศแก่ เลอง แวร์ต โดยให้เหตุผลว่า การอุทิศให้เพื่อนชาวยิวของเขานั้นจะทำให้กลุ่มการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลวิซซี (Vichy) เลิกเคลือบแคลงสงสัยในตัวเขา และจะทำให้ผู้คนชื่นชมผลงานของเขาเรื่อง “Lettre à un ôtage” มากขึ้นด้วย (Vircondelet 2008 : 144) ในหนังสือเล่มนี้เขากล่าวสนับสนุนและเห็นใจชะตากรรมของชาวยิวที่ถูกทหารเยอรมันล่าสังหาร โดยผ่านตัวแทนชาวยิวซึ่งเป็นเพื่อนของเขา คือ เลอง แวร์ต

๕. ปริศนาแห่งดอกกุหลาบ

ในเรื่องเจ้าชายน้อย นอกจากเจ้าชายน้อยจะเป็นตัวละครเอกของเรื่องแล้ว ดอกกุหลาบยังเป็นตัวละครสำคัญอีกตัวหนึ่งซึ่งนักอ่านและนักวิจารณ์กล่าวถึงอยู่ไม่น้อย เพราะเธอเป็นสาเหตุที่ทำให้เจ้าชายน้อยต้องเดินทางออกจากดวงดาวของตน เนื่องจากมีปัญหา กับ “ดอกกุหลาบ” ด้วยเหตุนี้ จึงมีนักวิจารณ์หลายคนพยายามตีความเรื่องดอกกุหลาบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อชี้ว่าผู้ใดคือ “ดอกกุหลาบ” ในชีวิตจริงของแซงเต็กซูเปรี และเป็นแรงบันดาลใจให้เขากล่าวถึงในเรื่องเจ้าชายน้อย

ผลงานที่สร้างความฮือฮาให้แก่กวีวรรณกรรมและนักอ่านผู้หลงใหลเจ้าชายน้อย คือการตีความของนักจิตวิเคราะห์เยอรมัน ออยเกน เดรเวอร์มันน์ (Eugen Drewermann) ซึ่งได้ตีพิมพ์วิทยานิพนธ์เรื่อง “L’Essentiel est invisible – Une lecture psychanalytique du *Petit Prince*” (สิ่งสำคัญนั้นมิอาจมองเห็นได้ด้วยตา – การตีความเชิงจิตวิเคราะห์เรื่องเจ้าชายน้อย) ในปี ค.ศ. ๑๙๙๒ ในคำนำของหนังสือเล่มนี้ เดรเวอร์มันน์กล่าวถึงตัวละครเจ้าชายน้อยว่า เป็นตัวละครในอุดมคติและเป็นตัวแทนแห่งความฝันของมนุษยชาติ ความใสบริสุทธิ์ของตัวละครเชื้อเชิญให้ผู้อ่านแงะแง่มองดูดวงดาวซึ่งกระพริบอยู่ในท้องฟ้า พลังจินตนาการไปถึงดอกกุหลาบที่แสนประหลาดบนดวงดาวของเขา และสร้างจินตภาพว่าเจ้าชายน้อยได้กลับไปสู่ความสงบสุขในจักรวาลในตอนนี้ แต่ในเวลาเดียวกันผู้อ่านลึ้มลึกถึงข้อเท็จจริงอีกประการหนึ่งของเรื่อง คือ ความตายของเจ้าชายน้อยซึ่งถูกภูพิษกัฏ ผู้อ่านส่วนใหญ่มักจะวาดภาพนักประพันธ์ว่า เขาคือเจ้าชายน้อย และเมื่อศึกษาประวัติของแซงเต็กซูเปรีแล้ว ก็ทราบว่าเขาวาดภาพตนเองเป็นเจ้าชายน้อยด้วย ด้วยเหตุนี้ เดรเวอร์มันน์จึงสรุปว่าเขาจำเป็นต้องวิเคราะห์ชีวิตประวัติของเจ้าชายน้อยถึงแม้ว่ามันจะนำไปสู่การทำลาย “มายาคติ” (mythe) ของแซงเต็กซูเปรีก็ตาม

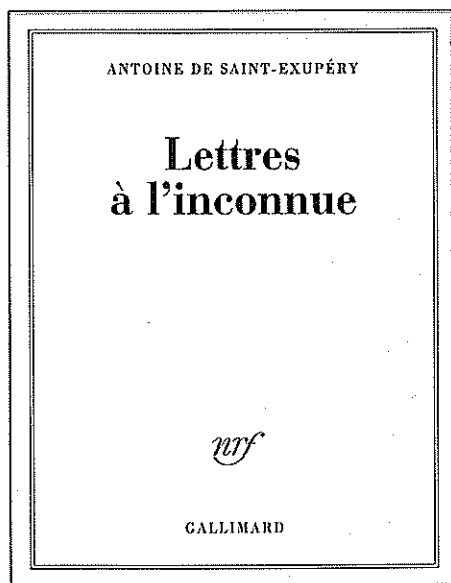
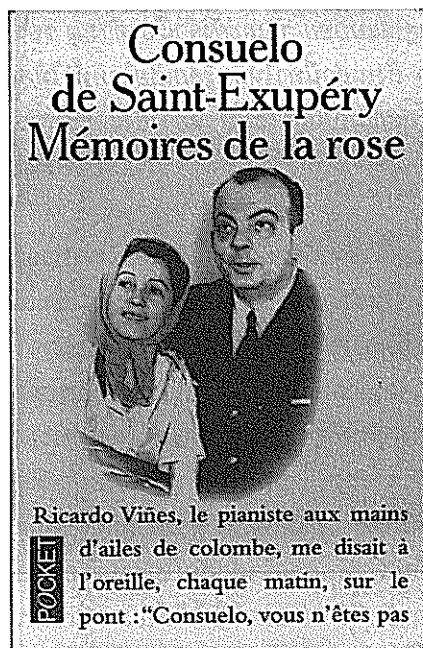
เดอเวร์มันน์วิเคราะห์ว่า เจ้าชายน้อยมีแก่นเรื่องที่เป็นสัญลักษณ์ของจิตวิญญาณทางศาสนา (Drewermann 1992 : 16) เพราะตามคัมภีร์ไบเบิล เด็กเป็นผู้ที่อยู่ในโลกที่สวยงามอ่อนโยนและมีความเชื่อมั่นในพระเป็นเจ้า เด็กเป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อมั่นในคุณความดีซึ่งเป็นพื้นฐานของโลก ในขณะที่ตัวละครผู้ใหญ่ในเรื่องเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญกับบุคลิกภายนอก พวกเขามีความโดดเด่น หลงตนเอง และไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่น ผู้ใหญ่เหล่านี้จึงดูแปลกประหลาดและน่าขบขัน โลกมนุษย์ที่เจ้าชายน้อยพบเห็นเป็นโลกที่ไร้ความเป็นมนุษย์และเต็มไปด้วยความเศร้า เขาค้นพบว่าดอกกุหลาบของเขามีไข่มุกเพียงแค่ดอกเดียวในจักรวาล และได้เรียนรู้ว่าเธอเท่านั้นที่มีความหมายต่อเขามากที่สุด ถึงแม้ว่าเธอจะเป็นต้นกุหลาบที่งอกขึ้นมาด้วยความบังเอิญบนดวงดาวของเขาก็ตาม การที่เขาต้องดูแลเอาใจใส่เธอด้วยภาวะจำเป็นทำให้ต่างผูกพันซึ่งกันและกัน เมื่อทั้งคู่เกิดปัญหาหอรบระแหง ทำให้เจ้าชายน้อยไม่เข้าใจดอกกุหลาบ เขาจึงต้องออกเดินทางผจญภัยในจักรวาล เดอเวร์มันน์วิจารณ์ว่า ถึงแม้ว่าเจ้าชายน้อยจะเป็นตัวละครที่เกิดจากจินตนาการของนักประพันธ์ก็ตาม แต่บทบาทของมารดาของเขามารี เดอ แซงต์เอซูเปรี (Marie de Saint-Exupéry) ได้เข้ามามีอิทธิพลในการสร้างพฤติกรรมของตัวละคร เนื่องจากเมื่อแซงต์เอซูเปรีมีอายุได้เพียง ๔ ขวบ บิดาของเขาได้เสียชีวิต มารดาของเขาจึงเป็นผู้ดูแลมาโดยตลอด ตามหลักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ทางบุคลิกภาพของฟรอยด์ (Freud) แสดงให้เห็นว่า ในช่วงนี้เป็นช่วงที่เด็กทั่วไปมักจะมีปมโอดิปัส (complexe d'Œdipe) ในเรื่องความขัดแย้งกับผู้บังเกิดเกล้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของเด็กผู้ชายจะมีความผูกพันใกล้ชิดกับมารดาและจะทำตัวเป็นคู่แข่งของบิดา เพื่ออยู่ในสถานภาพของสามีแทนบิดา ภาพของรูซิงกลินลูกช้างในเจ้าชายน้อยนั้น แสดงถึงสัญลักษณ์ของมารดาซึ่งกลืนบุตรของตนเอง เป็นพฤติกรรมของมารดาที่ไม่ยอมปล่อยให้บุตรเติบโตไปสู่วัยผู้ใหญ่ ส่วนภาพที่ดูจากภายนอกเหมือนรูปหมวกนั้น หมายถึงทารกในครรภ์ซึ่งได้รับการปกป้องทุกด้านจากแม่ การที่ดอกกุหลาบยังไม่ปรากฏบนดวงดาวของเจ้าชายน้อยในตอนต้นของเรื่อง หมายถึงสภาวะของทารกในช่วงที่การรับรู้เกี่ยวกับมารดายังไม่ปรากฏเป็นรูปร่าง เมื่อต้นดอกกุหลาบงอกขึ้นมาแล้วเจ้าชายน้อยจึงมีแม่ที่เขาต้องคอยปกป้องดูแล เขาเปลี่ยนบทบาทจากผู้ที่เป็นลูกมาทำหน้าที่ของสามีเพื่อคอยปกป้องคุ้มกันดอกกุหลาบ (Drewermann 1992 : 87) แต่การที่ดอกกุหลาบมีนามคำทำให้รู้สึกเจ็บได้นั้น คือสิ่งที่แม่ปฏิบัติต่อเขาซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีความขัดแย้ง

และคลุมเครือ ทำให้เจ้าชายน้อยหรือเด็กชายแซงเด็กชูเปรีมีอาจจะเข้าใจได้ เพราะสำหรับเขาแล้ว แม่นั้นคือความงามและความเมตตา แต่เมื่อแม่มีคุณสมบัติที่ตรงกันข้ามเขาในฐานะลูกก็จำเป็นต้องค้นหาคำตอบที่เข้าใจได้ ช่วงที่เจ้าชายน้อยมีปัญหาเกี่ยวกับดอกกุหลาบจึงเป็นช่วงปมโศกนิพิตซึ่งทำให้เจ้าชายน้อยรู้สึกเศร้าและหงอยเหงา ก่อนที่เขาจะหายสาบสูญไปแซงเด็กชูเปรีได้เขียนจดหมายถึงมารดาของเขาใน ค.ศ. ๑๙๔๓ :

ผมหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้กลับมาอยู่ในอ้อมกอดของคุณแม่ข้าง ๆ เตาผิงที่บ้านคุณแม่ในเวลาอีกไม่กี่เดือนข้างหน้า คุณแม่น้อย ๆ ของผม คุณแม่ผู้มีอาวุโส คุณแม่ผู้อ่อนโยน ผมอยากเล่าทุกเรื่องที่ผมคิดให้คุณแม่ฟัง ผมอยากคุยกับคุณแม่โดยที่ผมจะขัดแย้งให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ ...ผมจะเชื่อฟังคุณแม่ คุณแม่เป็นผู้ที่มีเหตุผลถูกต้องเสมอในทุก ๆ เรื่องของชีวิต

(Drewermann 1992 : 101)

แซงเด็กชูเปรีชื่นชมคุณแม่ผู้อ่อนโยนสวยงามของเขา เช่นเดียวกับเจ้าชายน้อย ผู้ชื่นชมดอกกุหลาบผู้เลอเลิศด้วยความงามและใช้เวลาประพินโฉมให้งดงามในแต่ละเช้าสำหรับเดรเวอร์มันน์แล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าชายน้อยกับดอกกุหลาบนั้นมิใช่ความสัมพันธ์เชิงผู้สาว เพราะบทสนทนาของทั้งคู่มิได้มีนัยดังกล่าว เจ้าชายน้อยมีแต่ความรู้สึกผิดต่อดอกกุหลาบที่เขาไม่ได้ดูแลเธออย่างเต็มที่ เขาต้องพยายามหาที่บังลมเพื่อมิให้กระแสมากกระทบทำให้เธอคอเจ็บ ถึงแม้ว่าดอกกุหลาบจะชอบออกคำสั่งกับเขา เขาก็ไม่เคยตำหนิหรือวิจารณ์เธอ เช่นเดียวกับที่เขาวิจารณ์ผู้ใหญ่หรือพระราชผู้ชอบออกคำสั่ง เขารู้สึกพอใจเมื่อนักบินวาดแคะซึ่งอยู่ในกล่องสี่เหลี่ยม และมีเชือกผูกมันไว้ในตอนกลางวัน เพื่อว่ามันจะได้ไม่ไปกินดอกกุหลาบของเขา หากเกิดข้อขัดแย้งกับดอกกุหลาบ เจ้าชายน้อยจะยอมรับว่าเขาเป็นฝ่ายผิดเสมอ เขายอมรับตนเองในบทบาทของแคะผู้ไร้เดียงสา รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และไม่เคยมีปากมีเสียงกับกุหลาบ ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเขายอมรับแต่โดยดีว่าเกิดจากความอวดดีและความ “ใจเฝ้า” ของเขานั้นเอง แซงเด็กชูเปรีเคยเขียนจดหมายถึงมารดาใน ค.ศ. ๑๙๒๑ เพื่อแสดงความรู้สึกผิดต่อพฤติกรรมของเขาในวัยเด็กว่า

ผมฝันถึงคุณแม่ม่าย ๆ และยังจำเรื่องต่าง ๆ ของคุณแม่ได้ในสมัย
ที่ผมยังเป็นเด็ก สิ่งเหล่านี้ทำให้ผมรู้สึกเสียใจที่ทำให้คุณแม่ต้องทุกข์
ทรมานไหมครับ คุณแม่เป็นผู้ประเสริฐอย่างยิ่งและชาญฉลาดอย่างที่สุด

(Drewermann 1992 : 98-99)

ความสัมพันธ์ของเจ้าชายน้อยกับดอกกุหลาบซึ่งเดรวอร์มันน์วิเคราะห์ เกิดจาก
จิตสำนึกและจิตใต้สำนึกของแซงเด็กซูเปรีผู้ประพันธ์ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้เจ้าชาย
น้อยรู้สึกเศร้าและหวาดวิตก เขาจึงจำเป็นต้องเดินทางออกจากดวงดาวเพื่อแสวงหา
คำตอบ การท่องเที่ยวในจักรวาลทำให้เขาตระหนักถึงความรับผิดชอบที่มีต่อเธอ ในที่สุด
เขาจึงได้ตัดสินใจเดินทางกลับเพื่อจะได้ปกป้องและดูแลเธอเช่นเดิม

อย่างไรก็ดี นักวิจารณ์หลายคนไม่เห็นด้วยกับการตีความของเดรวอร์มันน์
เพราะนอกเหนือจาก มารี เดอ แซงเด็กซูเปรี มารดาผู้มีอิทธิพลต่อชีวิตของแซงเด็กซูเปรี
แล้ว สตรีอีกผู้หนึ่งที่เป็นแรงบันดาลใจสำคัญในงานเขียนของเขาก็คือ กอนซูเอโล
ภรรยาของเขานั่นเอง สำหรับ วีร์กงเดอเลต์ ซึ่งได้เขียนผลงานชีวประวัติของแซงเด็กซูเปรี
หลายเล่มแล้ว กุหลาบของเจ้าชายน้อยจะเป็นผู้อื่นใดไม่ได้ นอกจากกอนซูเอโล วีร์กง
เดอเลต์อ้างจดหมายที่แซงเด็กซูเปรีเขียนถึงภรรยาของเขาว่า “คุณย่อมรู้ดีว่าดอกกุหลาบ
ก็คือคุณนั่นเอง ผมอาจไม่จำเป็นต้องคอยดูแลคุณ แต่คุณก็สวยเสมอสำหรับผม”
(Vircondelet 2008 : 148) เมื่อบันทึกของกอนซูเอโล “Mémoires de la rose” ได้รับความ
การตีพิมพ์หลังจากที่เธอเสียชีวิตไปแล้ว ๒๐ ปี วีร์กงเดอเลต์เขียนในคำนำหนังสือเล่มนี้
ว่า แซงเด็กซูเปรีเสียใจเป็นอย่างยิ่งที่เขาไม่ได้อุทิศหนังสือเรื่อง เจ้าชายน้อยให้เธอ และ
ได้สัญญาว่าเมื่อเขากลับจากสงครามแล้ว เขาจะเขียนตอนต่อไปของเจ้าชายน้อย และ
จะอุทิศให้แก่ “ดอกกุหลาบ” ของเขา (Vircondelet 2000 : 22) แต่ทว่าแซงเด็กซูเปรีมิได้มี
โอกาสทำตามสัญญาที่เขาให้ไว้ ในช่วงแรกตั้งแต่เขาขับเครื่องบินหายสาบสูญไปเมื่อ
ค.ศ. ๑๙๔๔ นั้น ชื่อของกอนซูเอโลในฐานะภรรยาของเขาก็ดูว่าจะพลอยหายไปด้วย
นักเขียนชีวประวัติของแซงเด็กซูเปรีรุ่นแรก ๆ กล่าวถึงเธอในฐานะภรรยาของเขาเท่านั้น
ภาพลักษณ์ของกอนซูเอโลที่ปรากฏต่อสาธารณชนค่อนข้างจะเป็นภาพลบ คนทั่วไปรู้จัก
แต่เพียงว่าเธอเป็นหญิงต่างชาติที่พูดภาษาฝรั่งเศสไม่คล่อง มีนิสัยข่างพูด และไม่ซื่อสัตย์
ต่อสามีทำให้เขามีปัญหาในชีวิตสมรส ในสายตาของเนลลี เพื่อนสตรีคนสนิทของ

แซงเด็กซูเปรีแล้ว กอนซูเอโลเป็นผู้ที่ไร้ศีลธรรมและทำลายชื่อเสียงวงศ์ตระกูลของสามีสตรีทั้งสองต่างแย่งชิงเป็นผู้สืบทอดมรดกทางผลงานวรรณกรรมของเขา ปรากฏว่าเขาได้มอบลิขสิทธิ์ “Citadelle” นวนิยายเรื่องสุดท้ายที่ยังเขียนไม่จบนั้น ให้กับเนลลี (Webster : 2000 : 12)

กอนซูเอโลถูกมองว่าเป็นผู้ที่ทำลายแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานของสามีจวบจนกระทั่งมีการพิมพ์บันทึกความทรงจำของเธอ หนังสือเล่มนี้เป็นการเปิดมุมมองอีกแห่งหนึ่งทางด้านความสัมพันธ์ของเขทั้งสอง เธอได้เล่าตำนานรักของเธอกับแซงเด็กซูเปรี ซึ่งเธอได้เปิดเผยถึงความทุกข์ทรมานของเธอในฐานะของภรรยาที่ต้องอดทนกับอารมณ์อันแปรปรวนและความไม่ซื่อสัตย์ของสามี เธอบรรยายถึงความวิตกกังวลของภรณานักบินเมื่อสามีต้องขับเครื่องบินระยะทางไกลเพื่อขนส่งไปรษณีย์ทางอากาศ หรือเมื่อเครื่องบินของเธอเกิดขัดข้องและต้องร่อนลงกลางทะเลทราย เขาต้องเดินกลางทะเลทรายเพื่อแสวงหาน้ำและผู้ช่วยชีวิตนานกว่า ๑๙ ชั่วโมง แซงเด็กซูเปรีพูดถึงสภาวะอดิโรยใกล้ตายแต่ไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตาของเขว่า “ผมไม่ได้รักการเสี่ยงอันตราย แต่ผมรู้ว่าอะไรคือสิ่งที่ผมรัก และสิ่งนั้นก็คือชีวิตนั่นเอง” (Terre des Hommes 1939 : 199) ในบันทึกของเธอ แซงเด็กซูเปรีกล่าวถึงความรักที่เขามีต่อภรรยาว่า “...คุณคือเหตุผลที่ทำให้ผมมีชีวิตอยู่ ผมรักคุณเช่นเดียวกับที่ผมรักชีวิต” (Mémoires de la Rose 2000 : 111) นอกจากนี้ เธอยังได้ตั้งชื่อบันทึกบทที่ ๒๐ ว่า “เพื่อนของดอกกุหลาบ (L'amie des roses)” บทนี้กล่าวถึงเหตุการณ์ตอนหนึ่งซึ่งแซงเด็กซูเปรีร่วมสนทนากับกลุ่มเพื่อนที่พูดภาษาสเปนของเธอโดยที่พวกเขาไม่ทราบว่าเขาคือสามีนักบินของเธอ พวกเขาได้เล่าให้เขาฟังว่าเธอถูกมิตรกับเพื่อนบ้านชาวไร่ที่ปลูกกุหลาบ และเธอพยายามป้องกันไม่ให้สวนกุหลาบของเธอต้องเจาตายเพราะโดนน้ำค้างแข็ง เมื่อได้ยินเรื่องดังกล่าว แซงเด็กซูเปรีตอบพวกเขาว่า “เธอรักดอกกุหลาบ... เธอรักการช่วยดอกกุหลาบเหล่านั้น เพราะเธอเองก็เป็นดอกกุหลาบ” (Mémoires de la Rose 2000 : 209)

ดอกกุหลาบของเจ้าชายน้อยมีลักษณะเยื่อหุ้ม สีสันอ่อน ช่างแต่งตัว และมีสุขภาพอ่อนแอเพราะบางเช่นเดียวกับกอนซูเอโลซึ่งมีโรคประจำตัวคือโรคนี้ตอ ในเรื่องเจ้าชายน้อย แซงเด็กซูเปรี บรรยายว่าดอกกุหลาบมัก “โอแค้ง ๆ” ทั้งที่มีได้เป็นหวัด แสดงว่าเขาไม่คิดว่าภรรยาจะไม่สบายจริง ๆ เพียงแต่ต้องการเรียกร้องความสนใจจากสามีเท่านั้น ความสัมพันธ์ของคู่สามีภรรยาเป็นไปอย่างลุ่ม ๆ ดอน ๆ กอนซูเอโลเคย

ขอหย่าหลายครั้ง แต่แซงเด็กซูเปรีไม่ยินยอม ทั้งคู่ตกลงที่จะอยู่ในสภาพที่ต่างมีอิสระ ในการคบหาผู้อื่นอย่างเปิดเผย ครั้งหนึ่ง เมื่อกอนซูเอโลได้รับบาดเจ็บจากการถูกใจร ทำร้ายเพื่อชิงทรัพย์ปลายปี ค.ศ. ๑๙๔๒ แซงเด็กซูเปรีเฝ้าไข้เธอตลอด ๔๘ ชั่วโมงโดยไม่ยอมขยับไปไหน เขาเขียนจดหมายถึงเพื่อนสตรีอเมริกัน ซิลเวีย แฮมิลตันว่า “ผมได้ตระหนักแล้วว่าหากภรรยาของผมสิ้นชีวิต ผมคงจะอยู่ไม่ได้ ผมเข้าใจแล้วว่าความรู้สึก รักใคร่อ่อนโยนที่ผมมีต่อเธออย่างลึกซึ้งนี้เอง ที่ทำให้ความอาฆาตแค้นแต่เพียงผิวเผิน ภายนอกและความขุ่นเคืองในชีวิตประจำวันของผมอันตรธานสลายไปสิ้น ... ผมรู้สึก ขึ้นมาทันทีว่าผมต้องรับผิดชอบเธอ” (Cerisier 2006 : 110) เมื่อเจ้าชายน้อยเดินทาง มาয়ังโลก เขาได้ค้นพบว่า ดอกกุหลาบที่ขึ้นบนดวงดาวของเขานั้น มิได้เป็นดอกกุหลาบ ดอกเดียวในจักรวาล เขายังพบสวนกุหลาบบนโลกมนุษย์ที่มีถึง ๕,๐๐๐ ต้น และสุนัข จิ้งจอกได้สอนให้เขามองเห็นคุณค่าของสิ่งซึ่งเขาได้ผูกสัมพันธ์ด้วย เจ้าชายน้อยจึงคิด ได้ว่าดอกกุหลาบของเขานั้นมีค่าต่อเขาเพราะเขาเป็นผู้ดูแลเธอตลอดมา เขาได้เรียนรู้ว่า “อัน (เจ้าชายน้อย) ต้องดูแลรับผิดชอบดอกกุหลาบของอัน” (Le Petit Prince 2008 : 79) นอกจากนี้ แซงเด็กซูเปรีได้พูดถึงดอกกุหลาบของเขาในจดหมายที่เขียนไปยัง เนลลีว่า เขาเกิดความวิตกกังวลในบุคคลผู้หนึ่งเมื่อเธอผู้นั้นตกอยู่ในสภาวะอันตราย และเธอ “มีเพียงแค่หนามแหลม ๆ ในการปกป้องตนเองจากโลกภายนอก” (Cerisier 2006 : 110) บุคคลที่เขากล่าวถึงนั้นก็คือ กอนซูเอโล ภรรยาของเขานั่นเอง

ไม่ว่านักวิจารณ์จะตีความว่ากุหลาบของเจ้าชายน้อย คือมารดาหรือภรรยา ของเขาก็ตาม ความสัมพันธ์ของเจ้าชายน้อยและดอกกุหลาบสะท้อนให้เห็นถึงความ พยายามของแซงเด็กซูเปรีในการแสวงหาหญิงในอุดมคติ ภาพของมารดา “ผู้ประเสริฐยิ่ง” หรือภาพของภรรยา “ผู้อ่อนแอและเปราะบาง” ทำให้เจ้าชายน้อยต้องเดินทางแสวงหา คำตอบให้กับปริศนาแห่งดอกกุหลาบ เขาจากเธอไปด้วยความรู้สึกผิดและการกลับมา ยังดวงดาวของเขาก็เนื่องมาจากได้ตระหนักในหน้าที่ของอัศวินซึ่งต้องทำหน้าที่ปกป้อง สตรีผู้เป็นที่รักนั่นเอง

๖. ความรักครั้งสุดท้ายของเจ้าชายน้อย

แซงเด็กซูเปรีเป็นผู้ชื่นชอบการเขียนจดหมายเป็นอย่างมาก หลังจากที่เขា ถึงแก่กรรมไปแล้ว มีทายาทผู้ได้รับมรดกนำจดหมายและภาพวาดต่าง ๆ ของเขาออก

ประมุขชาย และในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. ๒๐๐๘ นี้เอง หลังจากที่ได้ออกหนังสือเรื่อง เจ้าชายน้อยต้นฉบับเดิมในเดือนสิงหาคม สำนักพิมพ์กาลิมาร์ได้พิมพ์จดหมายซึ่ง แซงเต็กซูเปรีเขียนถึงสตรีผู้หนึ่งในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๔๓-๑๙๔๔ โดยให้ชื่อว่า “Lettres à l'inconnue” (จดหมายถึงสาวนิรนาม) หนังสือเล่มนี้มีการแยกพิมพ์ต่างหากด้วย กระดาษพิเศษจำนวน ๘๐ เล่ม โดยมีได้วางจำหน่ายทั่วไป ในหน้าแรกของการเกริ่นนำ นั้นกล่าวถึงที่มาของจดหมายชุดนี้ว่า เป็นจดหมายซึ่งแซงเต็กซูเปรีเขียนในช่วงที่เขา ประจำกองบิน ๒/๓๓ ที่เมืองแอลเจียร์ (Algiers เมืองหลวงของประเทศแอลจีเรีย) ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ๑๙๔๓ นับเป็นเวลาสองปีหลังจากที่เขาได้ตีพิมพ์เรื่อง เจ้าชายน้อย ระหว่างขึ้นรถไฟจากเมืองโอแรน (Oran - เมืองชายฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือของ แอลจีเรีย) ไปยังแอลเจียร์ เขาได้พบกับสตรีนางหนึ่งอายุ ๒๓ ปีมาจากภาคตะวันออก ของฝรั่งเศส เธอแต่งงานแล้ว และในขณะนั้นทำงานในหน่วยพยาบาลของกาชาดที่ เมืองโอแรน แซงเต็กซูเปรีตกหลุมรักสตรีผู้นี้และได้คบหากับเธอในช่วงสุดท้ายของชีวิต บรรณาธิการยังระบุอีกด้วยการตีพิมพ์จดหมายชุดนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยให้เห็นถึง สายสัมพันธ์ของตัวละครเจ้าชายน้อยและผู้ประพันธ์ และบทบาทสำคัญของภาพวาดซึ่ง นักประพันธ์ใช้เป็นสื่อในการแสดงอารมณ์ความรู้สึก (Lettres à l'inconnue 2008 : 7) ใน จดหมายที่ไม่มีการลงวันที่ชุดนี้ แซงเต็กซูเปรีระบายภาพเจ้าชายน้อยด้วยสีน้ำ พร้อมกับ ใช้ถ้อยคำออกด้นแบบเด็ก ๆ ในลักษณะเดียวกับที่เขาเขียนให้สตรีคนอื่น ๆ จดหมายฉบับ แรกเริ่มด้วยบทสนทนาเป็นรูปเจ้าชายน้อยถือดอกไม้พร้อมกับคำพูดว่า “ขอโทษที่รบกวน คุณ ผมเพียงแค่อยากกล่าวคำสวัสดิ์เท่านั้น” (Lettres à l'inconnue 2008 : 9) ในฉบับ อื่น ๆ เจ้าชายน้อยแสดงอาการ “งอน” ที่หญิงสาวไม่อยู่เวลาที่เขาโทรศัพท์ไป และเธอก็ มิได้ใส่ใจในการติดต่อกลับมา ความสัมพันธ์ครั้งนี้แสดงให้เห็นจินตภาพของหญิงใน อุดมคติของแซงเต็กซูเปรี เขาได้วาดภาพเด็กหญิงผมสีน้ำตาลปนทอง พร้อมกับข้อความ ว่าเขาอยากผูกสัมพันธ์เป็นมิตรกับเธอเช่นเดียวกับเจ้าชายน้อยในนิทาน เขากล่าวว่าเขา ต้องการเล่าเรื่องราวของเด็กหญิงคนนี้ และการที่เธอมีสีหน้าเศร้าสร้อยนั้นเป็นเพราะเธอ ยังไม่รู้ว่ในเรื่องที่เขาจะเล่านั้นเขาจะได้เป็นมิตรที่ดีของเธอ แซงเต็กซูเปรีเรียกสตรีที่เขียน จดหมายถึงผู้นี้ว่า “เด็กหญิงน้อยผู้มองไม่เห็นตัว” (Petite fille invisible) บางครั้งเขาก็ เรียกเธอว่า “เด็กชายน้อย” (petit gars) ซึ่งเป็นคำที่เขาใช้เรียกกอนซูเลโลเช่นกัน สตรีผู้นี้ เปรียบเสมือนหญิงในอุดมคติที่เขาไม่อาจเข้าถึง ด้วยเหตุนี้ เขาก็กล่าวในจดหมาย

ฉบับต่อมาว่า “ปัจจุบันนี้ไม่มีเจ้าชายน้อยแล้ว และจะไม่มีตลอดไป ไม่ว่าเจ้าชายน้อยจะตายไปแล้วหรือไม่ เขาก็กลายเป็นคนหวาดระแวงไปแล้ว เจ้าชายน้อยผู้หวาดระแวงย่อมไม่ใช่เจ้าชายน้อยอีกต่อไป” (Lettres à l'inconnue 2008 : 23) แชนเด็กชูเปรีบอกว่าเขาโดนหนามตำในขณะที่เด็ดดอกกุหลาบ เขาไม่เข้าใจเธอเช่นเดียวกับที่เจ้าชายน้อยไม่เข้าใจดอกกุหลาบของเขา ในเรื่องเจ้าชายน้อย ดอกกุหลาบอ้างว่าเธอสามารถปกป้องตนเองได้เพราะเธอมีหนาม แต่ในจดหมายฉบับนี้แชนเด็กชูเปรีกลับเป็นผู้ได้รับบาดเจ็บจากหนามเสียเอง การพูดถึงความตายของเจ้าชายน้อยจึงดูราวกับเป็นสัญญาณบอกเหตุร้ายที่จะเกิดกับตัวเขาเอง เพราะในอีกไม่กี่เดือนต่อมา เขาก็หายไปพร้อมกับเครื่องบินที่ใช้นับ

เจ้าชายน้อยจึงเป็นตัวละครที่ผู้เขียนใช้เป็นตัวแทนในการกลับไปสู่ความฝันและความสุขในวัยเด็ก เรื่องราวของนิทานเคียงขนานไปกับชีวประวัติของผู้ประพันธ์ซึ่งดำเนินชีวิตในสถานภาพของนักบินและนักเขียนในเวลาเดียวกัน การสร้างสรรค์ตัวละครเปิดโอกาสให้ตัวตนของเขาเผยออกมา ถึงแม้ว่าในระยะหลังจะมีผู้เขียนงานเชิงชีวประวัติของแชนเด็กชูเปรีหลายเล่ม และส่งผลให้ตำนานหรือมายาคติของเขาถูกทำลายไป การเปิดเผยความสัมพันธ์ของเขากับสตรีอื่น ๆ อาจสร้างความผิดหวังให้กับสาธารณชนที่มองภาพลักษณ์ของเขาในเชิงอุดมคติ แต่ไม่ว่านักวิจารณ์จะตีความดอกกุหลาบของเจ้าชายน้อยว่ามีนัยถึงผู้ใดก็ตาม ดอกกุหลาบก็คือความรักของเจ้าชายน้อย เธอคือพันธสัญญาที่เขาเชื่อมั่นว่าจะต้องรับผิดชอบชั่วฉินันต์ เช่นเดียวกับพันธสัญญาที่แชนเด็กชูเปรียึดมั่นว่าจะอยู่ร่วมทุกข์สุขกับเพื่อนร่วมชาติของเขาในภาวะสงคราม เขาจึงได้ยื่นกรานในการรับใช้ชาติโดยกลับเข้ากองทัพอากาศและประกอบภารกิจครั้งสุดท้ายในการบิน ความตายของเขาจึงเป็นความตายที่มีความหมายสมดังอุดมการณ์ที่ตั้งไว้ เขาได้เขียนจดหมายให้กับกอนซูเอโลก่อนวาระสุดท้ายว่า

กอนซูเอโล	ขอบคุณที่เป็นภรรยาของผม
ถ้าผมบาดเจ็บ	ผมจะมีคุณเป็นผู้พยาบาล
ถ้าผมตายไป	ผมจะมีผู้รอคอยในหัวมหรณพ
ถ้าผมกลับมา	ผมจะมีผู้รอการกลับมาของผม

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๑ (๒๕๕๒) ฉบับที่ ๑ ๑๓๓

บนดวงดาวดวงหนึ่งในจักรวาล เจ้าชายน้อยกำลังดูแลดอกกุหลาบของเขาอยู่
และในยามค่ำคืน เขาอาจจะมองมาที่โลกมนุษย์ พร้อมกับเสียงหัวเราะของดาวดวง
อื่น ๆ ประมาณห้าร้อยล้านดวงที่ส่งเสียงกรังกรังราวกับเสียงลูกกระพรวน...

บรรณานุกรม

CERISIER, Alban. “Débat sur la rose.” in *Il était une fois Le Petit Prince*.
Malesherbes : Gallimard, 2006.

_____. “*Le Petit Prince* dans le cœur des Français.” in *Il était une fois
Le Petit Prince*. Malesherbes : Gallimard, 2006.

DREWERMANN, Eugen. *L'Essentiel est invisible – Une lecture psychanalytique
du Petit Prince*. แปลจากภาษาเยอรมันโดย Jean-Pierre Bagot. Paris : CERF,
1992.

ESTANG, Luc. *Saint-Exupéry*. Bourges : Seuil, 1975.

IBERT, Jean-Claude. *Antoine de Saint-Exupéry*. Poitiers : Universitaires, 1960.

LE HIR, Geniève. *Saint-Exupéry ou la force des images*. Paris : Imago, 2002.

RENONCIAT, Annie. “Un livre pour enfants ?” in *Il était une fois Le Petit Prince*.
Malesherbes : Gallimard, 2006.

SAINT-EXUPÉRY, Consuelo de. *Mémoires de la rose*. Préface d'Alain Vircondelet.
Paris : Plon, 2000.

VIRCONDELET, Alain. *Antoine de Saint-Exupéry*. Condé-sur-Noireau : Julliard,
1994.

_____. *Saint-Exupéry – Ô Consuelo, Vérité et légendes*. Italie : Chêne,
2000.

_____. *La Véritable histoire du Petit Prince*. Paris : Flammarion, 2008.

WEBSTER, Paul. *Consuelo de Saint-Exupéry : La Rose du Petit Prince*. Paris
: Félin, 2000.

ผลงานของแซงเต็กซูเปรีที่ใช้อ้างอิงในบทความ

Saint-Exupéry, Antoine de. *Terre des Hommes*. Paris : Gallimard, 1939.

_____. Le Petit Prince (Avec des aquarelles de l'auteur). Évreux :
Gallimard, 2008.

_____. Lettres à l'inconnue. Eybens (France) : Gallimard, 2008.